

Blz.	2	De vereniging
Blz.	3	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS 2009
Blz.	3	Wandelingen Swalmdalgidsen 2009
Blz.	3	Jaarprogramma IVN De Steilrand 2009
Blz.	4	Open Monumentendag Swalmen zondag 13 september 2009: Op de kaart
Blz.	5	De begraafplaats in Reuver
Blz.	8	Kroniek van Swalmen, april, mei en juni 2009
Blz.	9	Collectie Sjra Vintcent
Blz.	10	Uit de oude doos
Blz.	11	Herfsblaad
Blz.	12	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (14)
Blz.	13	Flora en fauna van Swalmen (21)
Blz.	14	Uit het leven van onze voorouders
Blz.	14	Tentoonstelling over Limburgse Klokken
Blz.	16	Mijn grootvader
Blz.	18	Excursie naar Siegburg en Blankenberg
Blz.	19	Oproep!
Blz.	20	Draaksjtaeke 2009
Blz.	20	Gedicht over de klokken van de St. Lambertuskerk
Blz.	22	Mariakapel Geloo
Blz.	24	Schenkeningen

Foto's aangeleverd door:

Hans Simons	blz. 8, 9, 11, 13, 22, 23
Archief HVMS	blz. 10
Riky Simons	blz. 4, 8
Gerry Nijssen	blz. 4
Piet van Buggunum	blz. 16, 17
Thei Derks	blz. 18, 19
Archief fam. Joosten	blz. 10
Jan Ickenroth	blz. 5-7
Herm Geraedts	blz. 2
Fons Nijssen	blz. 20
Marjan Blom	blz. 9
Henri Smeets	blz. 14, 15
Pierre van Lier	blz. 9

DE VERENIGING

Berichten uit het Bestuur

In het bestuur zijn alle werkgroepen vertegenwoordigd. Naast algemene zaken worden de verenigingsactiviteiten en de werkzaamheden van de afzonderlijke werkgroepen besproken. Van beleidsbeïnvloeding tot heemkundige ondersteuning aan mensen en organisaties en van redactionele onderwerpen voor onze periodiek tot mogelijke uitgaven van boeken. De rubriek "Berichten uit het Bestuur" is een beknopte weergave van besproken punten. Het is ondoenlijk om alle punten te beschrijven. Daarvoor bent u welkom op de openbare bestuursvergaderingen, waarin u over alle punten vrijelijk kunt meediscussiëren.

- 'Swalmen op de kaart' was het thema voor de MHVS tijdens de Open Monumentendag. In een prachtige tentoonstelling in het Atrium van het voormalige gemeentehuis waren de beroemde Smaberskaarten tentoongesteld. Omstreeks 1771 tot 1774 heeft de landmeter Smabers in opdracht van de gemeente alle kadastrale percelen in beeld gebracht. Deze kaarten werden verder toegelicht met oude foto's van de gebieden en gebouwen die op de kaart staan. Veel situaties zijn nog vrijwel hetzelfde, wat betekent dat er qua landschap veel in Swalmen behouden is gebleven. Meest duidelijke voorbeelden daarvan zijn de vele eigendommen behorend bij kasteel Hillenraad, de meest constante factor in Swalmen; van grote betekenis dus voor het behoud van landschap en cultuurhistorie. Veel bezoekers hebben genoten van deze tentoonstelling. Tijdens de eerstvolgende Open Dag van de vereniging zijn kopieën van de kaarten opnieuw te bewonderen.

- In augustus is de houten bescherming rond de Naborch weggehaald door Rijkswaterstaat. Dit ook op uitdrukkelijk verzoek van familie de Guerre - Wolff Metternich. De MHVS, tezamen met de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal hebben ook het initiatief genomen om te komen tot consolidatie van de ruïne. De ruïne lijdt veel onder de klimop. De wortels daarvan komen in de voegen, waarna deze afbrokkelen, wat verder verval tot gevolg heeft. Consolidatie van wat er nu staat, is de wens van beide verenigingen. Géén opbouw met antieke materialen van elders. Behouden, voor de lange termijn, van wat er nu is. Middels inzet van andere organisa-

ties als gemeente, provincie en monumentenwacht proberen we te komen tot een plan voor consolidatie. Uitvoering van dat plan zou dan met behulp van subsidie moeten gebeuren. Daarnaast is ook steun van de eigenaar onontbeerlijk. Het zal nog wel een tijdje duren eer de plannen tot uitvoering komen en het zal de nodige inspanningen kosten. Maar het is de moeite waard deze unieke ruïne nog eeuwen voort te laten bestaan.

- Voorzitter Toine Wuts heeft om gezondheidsredenen niet altijd de gelegenheid zich volledig op het bestuurswerk van de MHVS te richten. Daarom zal Herm Geraedts, vice voorzitter, de komende tijd het voorzitterschap waarnemen. Andere bestuursleden zullen ook taken verrichten, die Toine normaal gesproken doet. Toine blijft wel gewoon als bestuurslid actief, alleen wat minder actief dan voorheen.

Gerard Jonkman,
Secretaris Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen

JAARPROGRAMMA 2009

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen
(onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

24 Oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit)
Oktober	Fietsexcursie over het voormalig munitiedepot verzorgd door werkgroep Gidsen Munitiedepot (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
15 November	Genealogische contactdag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
15 November	Open Dag in verenigingslokaal MHVS (Milieu- en Heemkunde Vereniging)
November	Lezing 'Leven langs de Maas in de 16de en 17de eeuw' door Raymond Driessen (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
December	Lezing over gebrandschilderde ramen (gezamenlijke activiteit)
26 December	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder..... het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN 2009

(deze wandelingen worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

Woensdag 14 oktober

Kinderactiviteit: paddenstoelen zoeken in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 18 oktober

Wandeling, rondleiding, proeverij en genieten van shii-takes, duur 2,5 uur, vertrek om 13.00 uur bij Pension Groenewoud, Groenewoud 8 te Swalmen

Woensdag 28 oktober

Voor de kleintjes: Okki de eekhoorn in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Maandag 30 oktober

(Bijna) volle maanwandeling in het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 20.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 15 november

Schemerwandeling door het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 16.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 22 november

Zuurkool met worstwandeling, duur 3,5 uur, vertrek om 15.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Dinsdag 1 december

(Bijna) volle maanwandeling, duur 2 uur, vertrek om 20.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

Zondag 27 december

Winterwandeling in het Groenewoud met na afloop warme chocomel, duur 2,5 uur, vertrek om 14.00 uur bij café de Bos, Bosstraat 115 te Swalmen

JAARPROGRAMMA I.V.N. DE STEILRAND 2009

Zondag 11 oktober

Traditionele herfstwandeling met Maas- en Swalmdal, vertrek om 10.00 uur op de markt in Beesel

Vrijdag 13 november

Wilde flora bekijken in onze omgeving!, om 20.00 uur in Verenigingslokaal Maas- en Swalmdal, kunstcentrum 'Willem Limburg', Rijksweg Reuver

OPEN MONUMENTENDAG SWALMEN - Thema: Op de kaart

De Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen heeft tijdens de laatste Open Monumentendag op zondag 13 september Swalmen weer eens nadrukkelijk op de kaart gezet. Een zeer groot aantal bezoekers wist de weg te vinden naar het Atrium van het voormalige gemeentehuis van Swalmen. De unieke 235 jaar oude 'Smaberskaarten' waren een publiekstrekker. Menige vinger volgde de contouren op de kaarten, 'dao woon ich', of 'die sjtraot lik noe anders' en 'dao lik landj waat noe ouch nog in de familie is, zelfs de naam sjteit d'r bie'. Daarnaast was het voor veel bezoekers een feest van herkenning door de vele oude foto's, luchtfoto's en kadastrale kaarten. De collectie oude ansichten bracht veel Swalmer mensen weer even terug in de oude tijd. En de mooie video-presentatie werd met aandacht bekeken, 'röstig en songer sjpiktakel'

was het commentaar van een oudere bezoeker. Mocht u niet in de gelegenheid zijn geweest deze tentoonstelling te bezoeken, of wilt u graag nog eens zien hoe het alweer was? Dat kan, in het najaar houden wij in ons verenigingslokaal aan de Stationsstraat weer een inloopdag op zondag 15 november 2009. Dan kunt u nog eens nagenieten van bovengenoemde tentoonstelling. Alleen zijn de originele kaarten van landmeter J. Smabers dan al weer veilig opgeborgen in het gemeentearchief van Roermond. Maar natuurlijk hebben we gezorgd voor kopieën. Te zijner tijd zullen wij u via een publicatie in het Zjwaemke op de hoogte brengen van deze inloopdag. Een dankjewel aan alle belangstellenden: 'veur höbbe ós gaer inne kaart laote kieke'.

DE BEGRAAFPLAATS IN REUVER

Jan Ickenroth

De oudste begraafplaats in de gemeente Beesel bevond zich rond de St. Lamberts Capelle op de Lambertusheuvel. In 1771 schreven enkele ver-

Kaart Mulier 1662

tegenwoordigers van de inwoners van Leeuwen en Offenbeek in een verzoekschrift aan de bisschop van Roermond dat het kerkje "vorhin geweest is de parochiale kerk van Beesel".

In 1845 werden bij opgravingen tijdens het opruimen van het puin van het Middeleeuws kerkje en de bouw van de oude kapel volgens G.M. Poell (Beschrijving van het Hertogdom Limburg) "verscheidene menschengeraamten gevonden, onder welke een van bijna 8 voet lengte".

In de kantlijn van de eerste bladzijde van zijn boekje over de St.-Lambertuskapel schreef pastoor J. Vrancken : "toen in 1899 voor de grondslagen der nieuw te bouwen kapel op de St. Lambertusheuvel de bodem werd omgespit, vonden wij er aloude op verschillende plaatsen bijna helemaal vergane doch nog goed te onderkennen beenderen der mensen waaruit o.i. genoegzaam blijkt dat er een parochiekerk heeft bestaan in overoude tijden, nadermaal de Reuverschen, ten eenmaal Beesel een parochiekerk had gekregen, te Beesel werden begraven totdat anno 1834 Reuver tot een zelfstandig kerkspel werd verheven".

Tijdens de werkzaamheden rond de kapel in 2007 werden ook nog enige beenderen gevonden, die nu begraven liggen bij het kruis achter het oude kappelletje.

Men mag er wel van uitgaan dat de oude St. Lamberts Capelle enige tijd als parochiekerk voor Beesel, Leeuwen en Offenbeek gebruikt werd voor de bouw van een parochiekerk te Beesel.

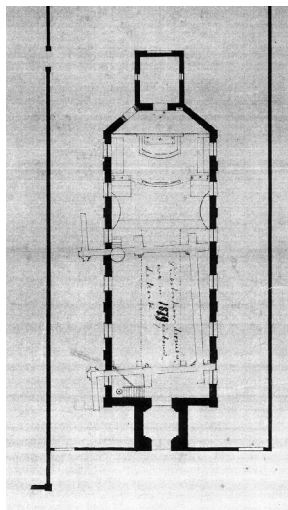
In 1833-1834 werd in het centrum van Reuver een kerk gebouwd ter vervanging van de in 1830 gebouwde schuurkerk. Rondom de kerk werd een kerkhof aangelegd, zoals duidelijk te zien is op tekening B. De ingangen bevonden zich aan de huidige Pastoor Vranckenlaan en op de plaats van de rechtermuur bevindt zich nu zo ongeveer de buitenmuur van het klooster.

De eerste inwoner van Reuver die op dit kerkhof begraven werd was Louis Goossens, oud 18 maanden, zoon van Willem Goossens en Catharina Bloemen, woonachtig in Leeuwen.

Het kerkhof zag er waarschijnlijk uit als een kerkhof bij een Engelse kerk. Het was begroeid met gras, vandaar de bepaling in de gemeentewet dat er geen vee mocht grazen (nog in 1892 moest de nieuwbenoemde koster, H. Denteneer, ervoor zorgen dat er geen vee gehoed werd op het kerkhof) en het mocht niet gebruikt worden als bleek (voor het drogen van de was). Graven waren gratis, tenzij men zelf een plaats wenste uit te zoeken. Monumenten of kruisen waren zeldzaam (het plaatsen ervan kostte f 5,00, een weekloon van een arbeider). In 1876 waren er 2 monumenten en wel voor pastoor Berden en voor de zoon van notaris Vogels. Ook het graf van Bernard Timmermans was herkenbaar (een kruis?). De graven moesten door de familie onderhouden worden, zodat "zij dienden tot een bepaald sie-raad van het kerkhof".

In 1869 werd door de gemeenteraad van Beesel n.a.v. de wet van 10 april 1869 een verordening vastgesteld m.b.t. het vervoeren en begraven van lijken en de bescherming van begraafplaatsen. Volgens die wet diende er in de gemeente een algemene begraafplaats te zijn, die door de gemeente beheerd werd. Eerst in 1872 kreeg de gemeente zijn eerste algemene begraafplaats voor personen die noch in Beesel noch in Reuver op de bijzondere begraafplaatsen begraven mochten worden. Hiertoe werd een gedeelte van het bijzondere kerkhof in Beesel afgescheiden.

In die tijd waren er problemen met de lijkenhuisjes. Hiervoor werden de brandspuithuisjes gebruikt. Beide lijkenhuisjes werden afgekeurd, omdat ze in een slechte staat verkeerden. Het lijkenhuisje in Beesel bevond zich bovendien in de nabijheid van woningen. Dit was ongewenst

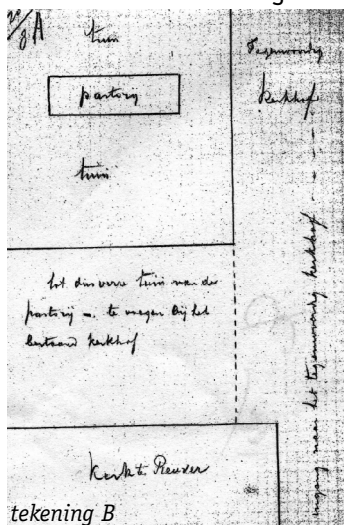
tekening A

omdat er lijken konden liggen van mensen die gestorven waren aan besmettelijke ziektes, zoals typhus of cholera. Het gebouwtje in Reuver bevond zich te ver van het kerkhof. Het lag in de eerste bocht van de Keulseweg.

In 1878 begon men met de bouw van de nieuwe kerk, de huidige St.-Lambertusbeuk. Deze lag dwars op de voormalige kerk (zie tekening

A). Het kerkhof kwam nu te liggen ter hoogte van de tegenwoordige kapel van het klooster, die nog gedeeltelijk op dat oude kerkhof ligt. In 1895 was het kerkhof te klein geworden en werd het uitgebreid met een gedeelte van de pastorietaan op de plaats waar nu de middenbeuk en de Onze Lieve Vrouwebeuk liggen (zie tekening B).

In 1905 was ook dit kerkhof weer te klein geworden als gevolg van de ster-

tekening B

ke toename van de bevolking. Omdat ook de kerk uitgebreid moest worden met een beuk, de huidige middenbeuk, werd besloten elders een lap grond te kopen, omdat de grond in de buurt van de kerk te duur was. Pastoor J. Vrancken nam toen het initiatief om voor eigen rekening het stuk grond te kopen, dat nu gebruikt wordt als begraafplaats. Ook schonk hij nog f 200,00 om extra kosten te bestrijden, zoals het bouwen van een muur. Op 29 juni 1906 kon de nieuwe begraafplaats ingezegend worden. Ze was kleiner dan de huidige begraafplaats, zie de knik in de rechtermuur. Pas in 1960 werd het voorste stuk in gebruik genomen.

In 1914 werd een gedeelte van het oude kerkhof verkocht aan de zusters Dominicanessen, omdat hun gebouwen moesten worden uitgebreid. Zo werd o.m. de kapel vergroot i.v.m. de sterke toename van het aantal leerlingen van het internaat. Als gevolg daarvan verdween de algemene begraafplaats, die op dat terrein was ingericht. Het kerkbestuur stelde nu voor het achterste gedeelte van de nieuwe begraafplaats beschikbaar te stellen aan de gemeente. Zij moest dan wel zorgen voor een scheidingsmuur. Op 1-2-1915 vond de overdracht plaats. De algemene begraafplaats werd opgeheven in 1956 bij de aanleg van een trottoir langs de Parklaan. In de voorafgaande 15 jaar was er niemand begraven geworden.

In 1960 werd een gedeelte vooraan links ingericht als algemene begraafplaats, die in 1967 weer verplaatst werd naar de achterzijde van het kerkhof.

Bijzondere monumenten.

- Sectie A 49 Grafmonument voor Hubertus Vrancken, broer van Jacobus Vrancken. Hij was erekanunnik van het kathedraal kapittel te Luik. *Meerssen 2-7-1860, +7-11-1924.
- Sectie A 50 Grafmonument voor Johanna, Catharina Vrancken-Bovens, moeder van Hubertus en Jacobus. *16-06-1826, +23-2-1908.
- Sectie A 51 Grafmonument voor Jacobus Vrancken, pastoor te Reuver 1893-1914. Hij was erekanunnik van het kathedraal kapittel te Roermond. *Heer 31-8-1851, +Venray 29-1-1929.
- Sectie C 31-34 Grafmonument voor de kinderen Rutten, die op 28 december 1944 'door een granaat aan ons werden ontruikt'
 Pierre *26-5-1928, Henri *17-6-1933
 Pierre *22-8-1933, Gerard *13-1-1936 en Jacques 19-2-1930.
- Sectie C 114 Grafmonument voor hen, die stierven voor het vaderland.
 Karel Pollen, *13-6-1919. Op 10 mei 1940 gesneuveld bij Horn bij het verdedigen van de Maasbrug.
 Fons Spreeuwenberg, *26-8-1907. Op 14-5-1940 in een hinderlaag gelopen bij Austerlitz-Grebbelinie.
 Ben Verstappen, *23-4-1914. Lid van een verzetsgroep. Tijdens een vuurgevecht op de

Patersweg doodgeschoten.

Harrie Rijnders, *29-12-1914. Priester. Op 14-12-1942 gestorven in een Duits concentratiekamp.

A. Ummels, *15-7-1894. Marechaussee. Lid van een verzetsgroep. Op 30-8-1944 door de SD gefusilleerd aan de Patersweg.

Henk Gommans. *7-7-1927. Lid van een verzetsgroep. Op 7-10-1944 gefusilleerd aan de Patersweg.

M. Pereira, Lid van een verzetsgroep. Op 30-8-1944 gefusilleerd aan de Patersweg.

Cor Janssen, *22-2-1918. Onderduiker. Op 7-10-1944 gefusilleerd in de bossen tussen Reuver en Beesel.

Sectie C 146 Grafmonument van Wilhelmus Teunissen. Hij was o.a. pastoor in Guttecoven en Ittervoort. Vanaf 1-1-1926 rustend pastoor te Reuver. Hij was een zoon van Cornelis Teunissen, pannembakker en winkelier te Reuver.

Sectie C 209 Grafmonument voor de familie Wolfs. Ludovicus Wolfs was hoofd van de openbare lagere school van 1884-1926 en leraar aan de kweekschool van de zusters Dominicanessen. *Eysden 27-12-1860, +22-11-1925.

Zijn echtgenote, Elisabeth Wolfs-Jacobs en zijn dochter Maria (oud 19 jaar) liggen hier ook begraven.

Sectie D 63 Grafmonument voor Hendrik Toebosch, pastoor te Reuver van 1914 tot 1918. *Venlo 29-3-1866, +20-7-1918.

Sectie E 3 Grafmonument voor Karel Wolters, pastoor te Reuver van 1872 tot 1893. Dit is het enige monument dat nog afkomstig is van het oude kerkhof. De stoffelijke overblijfselen van pastoor Wolters bevinden zich nog onder de vloer van de Onze Lieve Vrouwebeuk.

De volgende graven hebben enige relatie met de klei-industrie in Reuver.

Sectie B 8 Grafkruis voor Herman Mevissen *20-5-1954, +23-10-1970. Het kruis werd ontworpen door Matthieu Oehlen, bedrijfsleider van de afdeling keramiek van G.I.T.-Reuver.

Sectie B 9 Grafmonument voor Stephanus Laumans *8-3-1902, +8-7-1910. Monument uitgevoerd door de firma Laumans.

Sectie H 11 Grafkruis voor Christoffel Houwers *30-10-1900, +15-6-1966 en zijn echtgenote Maria van Geloven *17-7-1903, +24-11-1995. Ontworpen door Matthieu Oehlen en uitgevoerd bij G.I.T.-Reuver.

Sectie H 45 Grafkruis voor Antonia Wijnands-Verheyen *15-3-1886, +18-10-1967. Ontworpen door Matthieu Oehlen en uitgevoerd bij G.I.T.-Reuver.

Sectie H 70 Grafkruis voor Johannes Killaars *21-7-1911, +19-5-1974. Ontworpen en uitgevoerd door Daan Wiltshut. Het was overigens niet de bedoeling dat het monument blauw zou zijn. Bij het bakken werd de verkeerde temperatuur ingesteld. Men heeft nog overwogen het monument niet op te stellen.

KRONIEK VAN SWALMEN, april, mei en juni 2009

Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

April

5. Het folkloristisch en cultuurhistorisch museum Asselt opent het nieuwe seizoen met een speciale tentoonstelling rond de collectie Romeinse voorwerpen, aangevuld met voorwerpen uit andere musea en particuliere verzamelingen.

8. Van Swalmenaar André Nijssen verschijnt een nieuwe roman met de titel: 'Heb ik een foute vader?' Hierin beschrijft hij de lotgevallen van kinderen van NSB'ers.

12. Wim en Annette Cromptvoets uit Swalmen openen hun splinternieuwe indoorvisrivier Oppe Drake Baek aan de Rijksweg te Reuver. Hengelaars kunnen hun gevangen forellen en zalmen mee naar huis nemen of ter plekke door een kok laten bereiden.

15. Wiel en Lies Clumpkens-Cox van de Kroppestraat zijn vandaag 50 jaar getrouwd.

16. In de MHVS-verenigingsruimte vindt voor een aandachtig gehoor een lezing plaats door Jaak Slangen, auteur van 'Graeterhof, van pachthoeve tot villa blanca' en de huidige eigenaresse Phylo Peat.

17. Op initiatief van de gezamenlijke winkeliers, marktkooplieden, horeca en Gemeente Roermond verhuist met ingang van vandaag de weekmarkt op vrijdag van de parkeerplaats aan het dr.

Crasbornplein naar de Markt in Swalmen.

19. Ook dit jaar kunnen tuinliefhebbers weer regelmatig terecht in de Parkhof aan de Beeselseweg in Swalmen. Vandaag voor de eerste keer in het nieuwe tuinseizoen.

28. Een nieuw lid in de Orde van Oranje-Nassau: Minus Lutgens vanwege zijn langdurige inzet voor de ontspanningsvereniging voor gehandicapten en invaliden en zijn activiteiten voor het bakhuis in Wieler.

Mei

21. De jaarlijkse Hemelvaartsdagfietstocht van MHVS en HVMS brengt de deelnemers o.a naar het nieuwe ecoduct over de Duitse A52, de

Wacholderheide (jeneverbessenheide) en naar Schloss Dilborn.

28. Onder grote belangstelling en met opluistering door Swalmens Liedertafel wordt de Mariakapel en het beeld van Onze Lieve Vrouw van Amaliahof door pastoor Reneerkens ingezegend.

30. Wiel en Annie Munnichs-Niessen van de Rieterweg en Jan en Lies Janssen van de Meestersweg vieren vandaag hun gouden bruiloft.

31. Pastoor Chrit Willems van de St. Dionysiuskerk te Asselt herdenkt vandaag zijn 40-jarig priesterschap met een jubileummis. Aansluitend vindt een receptie plaats in café Maaszicht.

Juni

4. MHVS-voorzitter Toine Wuts staat als enige Swalmenaar op een lijst voor de Europese verkiezingen, namelijk de lijst van GroenLinks. De dertiende plaats daarop levert hem in Roermond 374 stemmen op, in Limburg 2400 en in Nederland 3127.

10. De MHVS organiseert in de ontvangstruimte van de Parkhof een lezing over Verborgen schatten uit eigen tuin door mevr. Rosi Marks-Perez.

10. Van Houtum Papier in Swalmen is het eerste bedrijf ter wereld dat volledig afbreekbaar toilet-papier produceert volgens het Cradle-to-Cradleprincipe, waardoor het mogelijk is geworden om de spiraal van uitputting van natuurlijke voorraden, van verspilling en vervuiling te doorbreken. Een belangrijke innovatiecheque en bij-

behorend certificaat vallen het bedrijf ten deel.

14. In Asselt heerst alom verslagenheid omdat het bloemtapijt voor het veldaltaar voor de Sacramentsprocessie in de nacht van zaterdag op zondag moedwillig werd vernield.

16. Harrie en May van Buggenum-van Munster van de Rieterweg in Boukoul zijn vandaag 50 jaar getrouwd.

20. Sjaampoppodium in de Geitesjtal. Winnaar van deze avond -de jeugdige Swalmer band Autopilot- mag op 23 augustus de 27e editie van Sjaampop openen.

Lezing 'Verborgen schatten'.

COLLECTIE SJRA VINTCENT

Ons overleden lid Sjra Vintcent heeft een schat aan knipsels en foto's nagelaten, die voornamelijk betrekking hebben op Reuver. Ook zit er materiaal bij uit de omliggende dorpen. Zijn collectie had een omvang van meer dan 50 ordners.

Jan Ickenroth, Pierre Janssen, Jos Killaars, Lei Keiren en Wiel Luys zijn een groot aantal morgens in de vakantieperiode bezig geweest om de collectie op te schonen en te herordenen naar de thema's die de vereniging hanteert. Een hele prestatie mogen we wel zeggen, want hierdoor wordt de collectie nog beter toegankelijk. De verzameling is bij de heemkundevereniging in te zien.

UIT DE OUDE DOOS

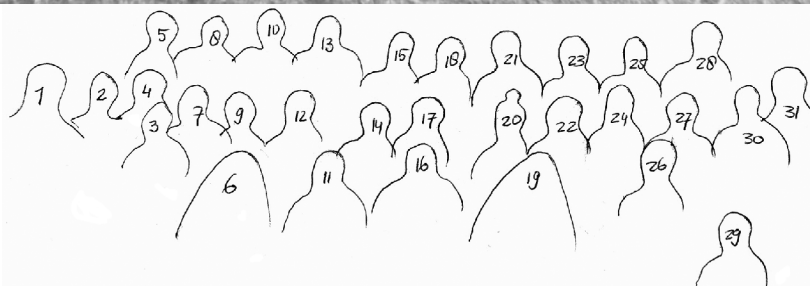
Van de heren Jo Thijssen en Sjaak Verstappen uit Reuver mochten wij de namen ontvangen van de jongens van het St. Josephpatronaat uit Reuver op de foto uit de dertiger jaren van de vorige eeuw (Biejeingezeumerd no. 2009-2). Heel hartelijk dank!

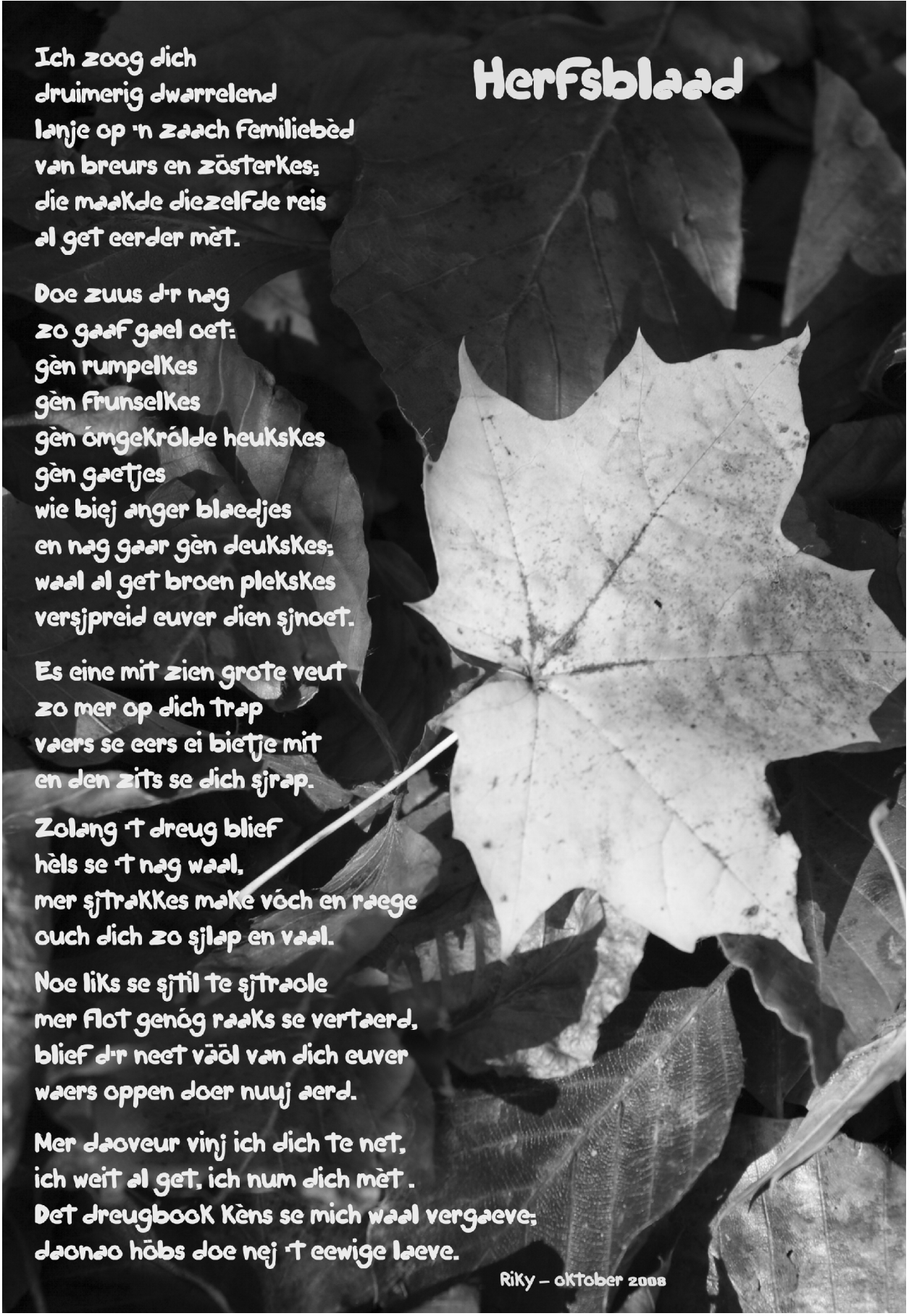

1. Harrie Wevers (kerkmeester)	10. Hans Gortz of Thei Steegs (neutje)	18. Harrie Wil(le)ms(en) (van de Rel)
2. Martien Gijezen	11. Jan Lankes	19. Haj Killaars
3. Vic Lemmens (kapelaan)	12. Hendrik Peters	20. ?
4. ?	13. Pierre Theunissen (tuute buul)	21. Verlinden?
5. Harrie Koch	14. Pierre of Jo Klei(j)ne	22. Jan Verstappen
6. Jo Janssen	15. Henri Lankes	23. Sjaak Verstappen
7. Jan Konings	16. Frans Litjens	24. Frits Houwers (fittie van Houwers)
8. Jan Heldens	17. Willemsen	25. Jo Thijssen

Klassenfoto huishoudschool Swalmen

Op de nieuwe foto uit ± 1961/1962 staat waarschijnlijk de 2e klas van de VGLO (huishoudschool) aan het Mortelplein in Swalmen met alle onderwijzend personeel en de geestelijken. Wie helpt ons aan de namen?

Herfsblaad

Ich zoog dich
druimerig dwarrelend
lanje op 'n zaach femiliebèd
van breurs en zösterkes;
die maakde diezelfde reis
al get eerder mèt.

Doe zuus d'r nag
zo gaaf gael oet:
gèn rumpelkes
gèn frunselkes
gèn ómgekrólde heukskes
gèn gaetjes
wie bieje anger blaedjes
en nag gaar gèn deukskes;
waal al get broen plekskes
versjpreid euver dien sjnoet.

Es eine mit zien grote veut
zo mer op dich trap
vaers se eers ei bietje mit
en den zits se dich sjrap.

Zolang 't dreug blief
hèls se 't nag waal,
mer sjtraKKes make vóch en raege
ouch dich zo sjlap en vaal.

Noe liks se sjtil te sjtraole
mer flot genóg raaks se vertaerd,
blief d'r neet vāól van dich euver
waers oppen doer nuuj aerd.

Mer daoveur vinj ich dich te net,
ich weit al get, ich num dich mèt.
Det dreugbook kèns se mich waal vergaeve;
daonao hōbs doe nej 't eewige laeve.

Riky – oktober 2008

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T WAORDEBOOK (14)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen in 't Zjwaams Waordebook. Natuurlijk in 't Zjwaams.

Klein kinjer zuus se avetoe al **zeivere** veurdet ze kónne kalle. Later verangert det. Dao zin ouch grote die zeivere. Daoveur módde ze waal kónne kalle. De kans det det nag verangert is klein.

Eine euvural dae te heit gewasse waert kan get inkrumpe. Mesjien leet dae zich den waal ei bietje **oetsjtrieke** zoded dae weer langer waert. Dao is ei sjtriekiezer veur neudig. Dae kóns ze onnag oetsjtrieke wen se gei sjtriekiezer höbs. Det gebeurt wen se dem aan höbs. Höbs se dae den good vèttig gemaak den höbs se-n-'m ouch oetgesjtreke, allein waert dae dao neet langer van. Eine mit ein oetgesjtreke gezich hoof zie gezich dao neet veur oetgesjtreke te höbbe; dae kiek allein afwen d'r vanne duvel gei kwaod wèt.

Es eine **sjuunsmesjeerder** mesjeert, mesjeert dae geweun rechdoor. Allein eine dae good zaat is, haet de neiging óm sjuuns te mesjere, es d'r teminste genaeg is óm eine poot te verzitte.

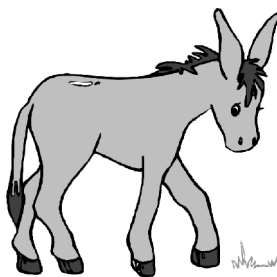
Ein **sjlaopmöts** waert gesjtrik, gesjtaok of gebaore. Ein gesjtrikde zits se dich op dienne kop en ein gesjtaokde numts se in, mer ein die gebaore is, dao kóns se gènne kantj mit oet. Det doert onnag lang veurdes se zuus det 't d'r ein is, terwiel des se die anger twee good kóns kènne.

Eine **kuus** is eine vent wo se gènne kantj mit oet kóns; dae is taenge de draod in. Wils se moeremoos fien kuze den kóns se zónne kuus neet gebroeke. Dao mós se eine briesselskuus veur höbbe en wen mit vastelaovindj de prins mit zónne briesselskuus

zól loupe den leep dae veur sjandaal. Dae haet weer eine angere kuus neudig mer dao kóns se weer gei moos tegooj mit gekuus kriege.

Eine **ozeleer** haet ozel. 't Kan zin det dae kaaj liedj. Haet d'r 't neet kaad den zal d'r waal ermood höbbe. 't Kan onnag det dae vööl krank is. Ein euzelke hoof nörge las van te höbbe. Dae is sjlech gegrujd en wen d'r onnag broodmager is, den völduit dae aan alle eise die aan eine ozeleer gesjteld kónne waere.

De eine aezel is de angere neet...

Haet eine **aezel** veer peut den kóns se drop rieje; haet dae drie peut, den kóns se dem gebroeke mit sjiljere en haet d'r twee peut den is det d'r eine dae zich door ederein veur 't kerke leet sjpanne.

Eine miens kan zich örges aan **optrèkke**, zo wie aan eine tak van eine boum. Det is good veurre sjpiere. Is d'r getrouwd, den mót d'r wiejer mitte vrouw optrèkke. Zin ze allebeij verkaadj, den kónne ze same de naas optrèkke. Löste ze allebeij gei rood moos, den trèkke ze dao same de naas veur op en sjaffe die zich eine jónge hóndj aan, den módde ze zorge det ze dae tegooj optrèkke. Veurre sjpiere haet det wiejer gèn beteikenis.

Doe zóls módde meine det eine dae de **piep** oet geit, gekremeerd waert. Det klok neet. Emes moog pas gekremeerd waere wen d'r de piep oet is, anges hèt det maord.

FLORA EN FAUNA (21)

De beuk

Hans Simons

Een van de mooiste bomen in onze bossen en parken is de beuk. Deze is goed te herkennen aan de dunne gladde schors. In het bos kan hij meer dan veertig meter hoog worden met weinig zijtakken, vrijstaand blijft de boom korter en krijgt hij een grote brede kroon. Men zegt wel eens dat de bouwers van de gotische kathedralen zijn

geïnspireerd door majestueuze beukenbossen.

De boom wordt ook vaak gebruikt als laanboom, zoals de laan naar Groenewoud en bij kasteel Hillenraad. Een indrukwekkende beukenlaan bij een landgoed moest bezoekers imponeren en de macht van de eigenaar benadrukken.

De gesteelde bladeren zijn eivormig tot elliptisch spits en staan in twee rijen. Zij vormen vanaf de tak een zogenaamd bladmozaïek, daardoor kan de boom veel licht opnemen en geeft hij veel schaduw. In een beukenbos groeien op de grond alleen voorjaarsbloeiërs als bosanemonen en kleine bolgewassen voordat de beukenbladeren uitgelopen zijn.

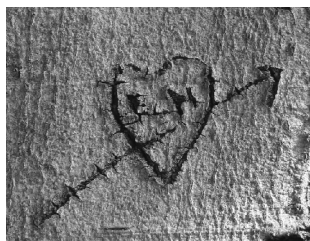
Beukenbladknoppen zijn slank en spits. De zijdeachtige haartjes op de jonge bladeren voorkomen uitdroging en beschermen tegen nachtvorst. De bladeren zijn zwak gegolfd. De beuk is eenhuizig. De mannelijke katjes (veelbloemig) hangen aan lange stelen, de vrouwelijke zijn tweebloemig, omsloten door een vierkleppig napje en kortgesteeld. Binnen het napje ontwikkelt zich het driekantig beukennootje. De bruine velletjes van beukennootjes bevatten fagine, een

narcotische stof die een roes kan veroorzaken, maar ook kan leiden tot hoofdpijn en slijmvliesirritatie. Teveel ervan eten is dus niet zo goed.

De naam beuk is afgeleid van beoce, Sanskriet voor zowel boek als boom. Runentekens werden vaak in beukenschors gekerfd en de eerste Germaanse 'boeken' waren in beukenschors gekraste lettertekens.

Het harde hout splintert niet gauw en wordt daarom gebruikt voor speelgoed, meubels en parketvloeren. Om 'werken' tegen te gaan wordt het eerst gestoomd. Het afvalhout is zeer geschikt als brandhout, bijvoorbeeld voor het roken van vis en vlees. Ook wordt uit beukenhout houtschoor gebrand.

Bij de Germanen was de beuk gewijd aan Freya, de godin van het huwelijk. Nog steeds zien we hartjes en initialen in beuken uitgesneden.

Beuken behouden vaak de hele winter hun bladeren. Als verklaring daarvoor wordt verteld dat de duivel de baas mag zijn over het bos als er geen bladeren meer aan de bomen hangen. God zorgde er daarom voor dat de beuk zijn (verdorde) bladeren vast blijft houden. De laatste bladeren vallen pas af als de eerste nieuwe bladeren verschijnen.....

In de natuurgeneeskunde worden beukenblaadjes gebruikt op ontstekingen. Tegen pijn aan het tandvlees kan men op de blaadjes kauwen. En beukenschors wordt gebruikt tegen koorts.

Tot slot nog een volksgebruik: om erachter te komen hoe de winter zou worden hakte men op Allerheiligen in een beuk. Bleef de wond droog, dan moest men met een strenge winter rekening houden!!

UIT HET LEVEN VAN ONZE VOOROUDERS

Harrie van Buggenum

29 september 1734

Willem Willems heeft Jacob Pijpers met een mes verwond. Zulke uitwassen komen geregeld voor tot schande van de gemeente. Zij zijn verboden volgens publicatie d.d. 23 maart 1734 en kunnen worden bestraft met lijfstraffen en eeuwige verbanning en inbeslagname van de goederen van de dader. Eiser verzoekt inbeslagname van Willems goederen op rechterlijk bevel, ingeval hij gevlucht is.

Aen den Eersamen gerichte der Heerlijkheijdt
Swalmen ende Asselt.

Verthoont den Heere deser Heerlijkheijdt, dat vuyt de preparatoire (voorbereidende) informatien heden den 1e octob. genomen blijkt dat Willem Willems den 29 des voorleden maendts septemb. den persooen van Jacob Pijpers met een metz sijn aengesicht hoedt ende keel, op eene seer mordaedige maniere heeft doorsneden gelijk het een ende ander bij dese genomene informatie ende visitatie aen desen gerichte provisionelijck(voorlopig) breeder heeft gebleecken, ende want dusdaenighe excessen ende delicten; welcke hier daegelijx voorvallen tot groot schandael ende verergernisse van deese gemeen-

te ende andere naebuijrige plaetsen bij sijne Ma(jestei)'ts placaeten van den 23 meert 1734 alhier gepubliceert seer rigoureuselijck sijn verboden op corporeele (lijf) straffe ende eeuwige bannissement (verbanning) met confiscatie van goederen.

Soo versoect den Heere Remonstrant tegens den voors(chreven) Willem Willems decreet van apprensie (schriftelijk) arrest op desselfs goederen, mitsgaeders citatie (dagvaarding) bij Edict (bevelschrift), inval hij sigh moghte hebben geabsenteert (verwijderd) dit doende J. M. Daermans.

Schepenbank Swalmen, inv. nr 34, RAL Mesjtreech.

TENTOONSTELLING OVER LIMBURGSE KLOKKEN

Henri Smeets

In het museum te Thorn vindt vanaf 10 oktober een expositie plaats over Limburgse uurwerken. Het doel van de tentoonstelling is de bezoeker kennis te laten nemen van een oud ambacht, waarvan velen zich niet bewust zijn bij het kijken naar de tijd op een torenklok, op een wandklok of een staande klok.

Kop van een 18e eeuwse staande klok uit onze regio

Wij vinden het vanzelfsprekend op elk moment van de dag op de klok te kunnen kijken hoe laat het is. Zonder veel problemen kennen wij 'de tijd'. Tijdmeting of chronometrie is het door mensen afgesproken meten van een periode verdeeld in seconden, minuten, uren, maanden en jaren, afhankelijk van de omwenteling van de zon.

Voor onze voorouders was dit niet vanzelfsprekend. De seizoenen bepaalden het leefritme van de mens en het luiden van de (kerk)klokken gaf in het dagelijkse leven bijzondere tijdsmomenten aan, waarmee rekening werd gehouden.

Het zou tot ver na de middeleeuwen duren voordat men in West-Europa de tijd niet alleen kon horen, maar ook met eigen ogen kon aflezen van een instrument anders dan een zonnewijzer.

Op plaatsen, meestal centraal gelegen in een stad of dorp en voor iedereen goed zichtbaar, kwamen opvallende wijzerplaten die verbonden waren met een uurwerk. Vooral kerktorens en torens van openbare gebouwen, zoals gemeentehuizen, leenden zich uitstekend hiervoor.

Vroeg torenuurwerk

Veel ambachtslieden die de 'tijdmachines' maakten en in stand hielden hebben bijgedragen aan de verdergaande ontwikkeling van het torenuurwerk en vandaar naar een kleiner uurwerk dat binnenshuis kon worden gebruikt.

Het ambacht van de uurwerkmaker werd in de achterliggende eeuwen vaak door gespecialiseerde smeden uitgeoefend. Veelal waren dit slotenmakers die naast hun reguliere werk ook uurwerken maakten. Er waren echter ook vaklieden die uitsluitend uurwerken bouwden. Er werd dan gesproken van uurwerkmakers, die ook worden aangeduid als klokkenmakers. De bezoeker zal verbaasd zijn over deze ambachtslieden die met bescheiden middelen dikwijls technisch hoogstaande prestaties wisten te realiseren.

Gedeelte van een 18e eeuwse tinnen cijferring van Beltjens uit Roermond

In deze tentoonstelling wil men u dan ook kennis laten maken met de ambachtslieden uit de regio en in het bijzonder met hun producten.

Onder regio verstaan we Midden-Limburg, waarbij het oude Land van Thorn een belangrijke plaats inneemt. Dit verklaart tegelijkertijd waarom deze tentoonstelling plaatsvindt in museum Het land van Thorn.

Families uit Swalmen, Beesel en Belfeld, die in de achttiende en negentiende eeuw graag een huisuurwerk wilden hebben -en die het zich konden permitteren- vonden in hun woonplaats geen klokkenmaker. Ze waren in onze regio aangewezen op bv. Roermond of Venlo.

Op de tentoonstelling staat overigens onder meer een klok van Beltjens uit Roermond en ook eentje van Raetsen uit Heythuysen. De samenstellers hebben in totaal zo'n dertig torenuurwerken en huisuurwerken uit Midden-Limburg bij elkaar gebracht. Verder heeft men een begeleidend boekje gemaakt (40 blz., € 5,-) met een historische en een technische inleiding op Midden-Limburgse uurwerken in het algemeen en de tentoongestelde uurwerken in het bijzonder. Aan deze ten-

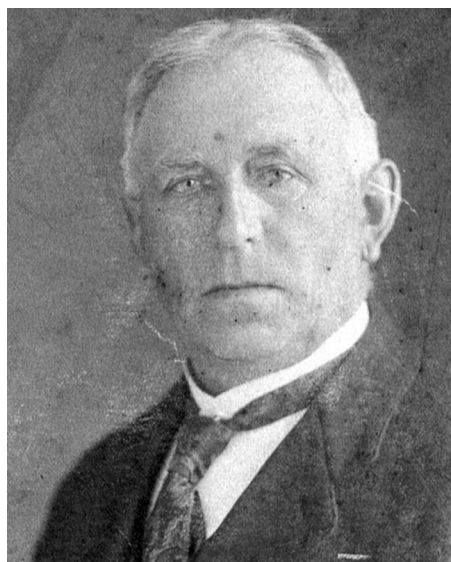
toonstelling en aan het begeleidende boekje is medewerking verleend door leden van heemkundevereniging Maas- en Swalmdal.

Museum Het land van Thorn, Wijngaard 14, 6017 AG Thorn. 0475-561380

Duur: 10 oktober tot 10 januari 2010

MIJN GROOTVADER

Piet van Buggenum

Het portret van mijn grootvader hing thuis aan de wand, naast dat van mijn grootmoeder. Ieder portret, meer dan levensgroot, ingelijst in een monumentale goudkleurige lijst. Niet in de woonkamer, nee... in de z.g. 'gooj kamer'. De 'gooj kamer' gebruikten wij alleen tijdens hoogfeestdagen: Kerstmis, Nieuwjaar, Pasen, enz. Wij, als kinderen, vonden dat niet gezellig. De stoelen waren ongemakkelijk. Het rook er altijd muf, naar stof en vocht. Grootvader keek dan met strenge blik op ons neer.

Zes kinderen hadden mijn grootouders: Tante Berb (Barbara), die eigenlijk Maria heette, Barbara was haar tweede naam, Oom Lambère (Lambertus) mijn peetoom, Tante Trui (Gertrudis), Oom Maan (Herman), Oom Handrie (Harry) en mijn vader Teun (Antonius). Tante Trui heb ik nooit gekend, alleen van de foto's. Ze overleed in 1931 op 39-jarige leeftijd, na een lang ziekbed. Reuma was in die tijd een zeer pijnlijke ziekte, meestal ongeneeslijk. Een bedevaart naar Lourdes bleef ook zonder zichtbaar resultaat. Misschien had ze daar wel de kracht en het inzicht ontvangen om het onvermijdelijke te aanvaarden. Mijn ooms en tantes hadden geen van allen de strenge blik van hun vader.

Grootvader werd geboren in 1860, in Swalmen. De spoorlijn tussen Venlo en Roermond moest nog worden aangelegd. De auto, de fiets, de gloeilamp, de telefoon en honderden andere uit-

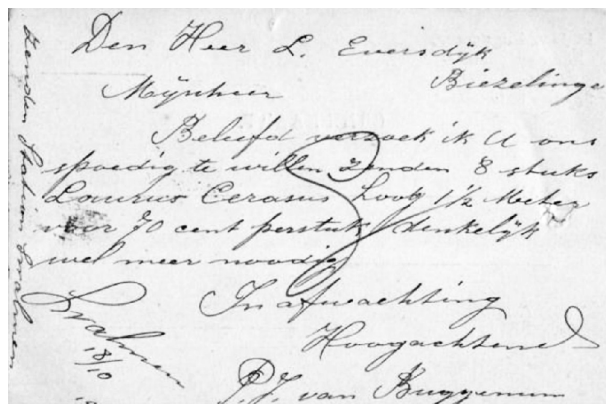
vindingen hingen nog in de lucht. Elektrische verlichting was nog science fiction. De petroleumlamp en de kaars moesten het donker verdrijven. De opmars van de eerste gloeilampen kwam pas na de Eerste Wereldoorlog langzaam op gang in ons land. Het snelste transportmiddel van die tijd was de stoomtrein, vervolgens kwam de boerenkar met paard. Zelfs de fiets, zoals we die nu kennen met een kettingaandrijving, was nog niet uitgevonden. Deze werden eerst in de jaren tachtig van de negentiende eeuw vanuit Engeland naar Nederland geëxporteerd.

Het was dus lopen geblazen in die tijd, maar de mensen wisten niet beter. Van communicatiemiddelen, waarmee gesprekken en berichten over grote afstanden verzonden konden worden, had men nog geen weet. Vliegen zou nooit gerealiseerd worden, dat bleef alleen maar een droomwens van de mensen.

Grootvader ontving lager onderwijs in een oude verbouwde tiendschuur, een accommodatie die heden ten dage niet meer denkbaar zou zijn. Aan zijn mooie handschrift te zien had zijn schrijfonderwijs er in ieder geval niet onder geleden. Er was in die tijd geen geld voor het bouwen van een echte school. Eerst in 1877 bouwde men in Swalmen de eerste echte school, die bij de opening al te klein bleek. Wat dat laatste betreft is er in anderhalve eeuw niet veel veranderd.....

Nog geen honderdvijftig jaar geleden zag de wereld er heel anders uit. Ik vraag me soms af: "Zouden we het nu nog enkele dagen in zo'n wereld uithouden?" Misschien zouden we het volhouden met de wetenschap in ons achterhoofd dat het maar voor een korte tijd zou zijn. Ik kan me niet voorstellen dat we, met de verworvenheden van nu, terug zouden kunnen naar die tijd. Zelfs mijn eigen generatie, die de tijd nog heeft meegemaakt dat er thuis geen radio, geen telefoon, geen waterleiding en geen gasleiding was, zou er veel moeite mee hebben. Voor onze kleinkinderen zou dit nog vele malen moeilijker zijn.

Mijn grootvader kocht in 1904 een stuk land van ongeveer een halve hectare, even buiten het dorp aan de weg naar Beesel. Het schrijven van de

notariële acte was in die tijd handwerk, de type-machine was nog geen gemeengoed. Op dit perceel liet hij een woning bouwen voor de aanneemsom van 1100,00 gulden en begon hier een eigen bedrijf: een boom- rozen- en aspergekwekerij. Dit liet hij met grote witte letters op de gevel van het huis schilderen aan de zijde van de spoorweg. Alle treinreizigers konden dat lezen. De grond rond het huis diende als moestuin en als kwekerij.

(V.r.n.l.)Mijn vader, tante Trui, nichtje van mijn vader, grootvader, oom Antoon(broer van mijn moeder)

In 1933, vier jaar voor mijn grootvaders overlijden, was ik geboren, maar ik herinner me niet bewust dat ik hem heb gekend. Ik ken hem alleen van foto's, foto's waarin hij altijd was gekleed in z'n beste pak en met bol- of strohoed. Foto's, allemaal in de omgeving van zijn woning, tussen de rozen of in de boomkwekerij. Een foto maken was in die tijd een onderneming die enige voorbereiding vergde. Als hij met mij in het voorjaar in de tuin wandelde, was hij verheugd als ik de ontluikende plantjes opmerkte. Waarschijnlijk dacht hij in mij een toekomstige boomkweker te ontdekken. In 1937 overleed mijn grootvader op 77-jarige leeftijd. Destijds een gezegende leef-

tijd. Op zijn gedachtenisprentje staat: "Hij ging van ons heen, vol van jaren en rijk aan verdiensten, met zich meenemend de zoetste vertroosting dat hij een goede en zorgzame vader geweest is, die aan zijn kinderen degelijke beginselen en christelijke deugden tot erfenis heeft achtergelaten." Mijn vader zette het bedrijf voort.

Vóór het huis had grootvader, waarschijnlijk direct na het bouwen, een lindeboom geplant. Zover ik mij kan herinneren was dit al een majestueuze boom toen ik nog een kleuter was. Onder de boom stond een groene houten bank. Op zomeravonden kwamen hier regelmatig burens bij elkaar om de laatste nieuwtjes uit te wisselen. Vele vogeltjes bouwden er in de loop van de jaren hun huisje. Het dichte bladerdak beschermde de kleintjes tegen kou, regen en wind. Menige fietser heeft onder de boom geschuild tegen een malse regenbui. Jammer dat bomen niet kunnen vertellen. Misschien luisterde hij in al die jaren, menig verliefd stel stiekem af. De paartjes wisten natuurlijk dat hun geheimen bij hem veilig waren. Ook kende de boom een stuk geschiedenis van vele jaren vóór mijn tijd. Hij stond er ook als een levend symbool voor het beroep van mijn grootvader. De boom zorgde nog tot vele jaren na de dood van grootvader, voor schaduw aan de voorkant van de woning. Hij trotseerde regen en storm. Zijn kroon reikte vanaf zo'n drie meter boven de grond tot ver boven de nok van het huis. Aan straatzijde stak hij met zijn armen gedeeltelijk boven de weg. Waarschijnlijk is dit destijds, rond 1970, de reden geweest om de boom te rooien. Hoge vrachtwagens konden er niet onderdoor. Bij het planten kon mijn grootvader niet vermoeden dat ooit het gemotoriseerde verkeer een reden zou worden om de boom te verwijderen. De dichte bladerkroon nam in de woning natuurlijk ook veel licht weg en de muren bleven daardoor altijd vochtig.

De monumentale lijst, waarin het portret van grootvader werd afgebeeld, hangt in ons nieuwe appartement, maar nu met een spiegel erin. Als ik erin kijk zie ik de naamgenoot van mijn grootvader. Nu ikzelf bijna de leeftijd heb bereikt waarop mijn grootvader overleed, zou ik nog graag eens met hem over die tijd willen praten. Misschien was het toen toch zo gek nog niet.

EXCURSIE NAAR SIEGBURG EN BLANKENBERG

TheiDerks

Op zaterdag 27 juni vond voor de 29e keer de jaarlijkse reis van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal plaats. Om acht uur vertrok het gezelschap, vanaf de markt te Reuver en via de opstapplaatsen Swalmen en Roermond, richting Siegerland. Voor iedereen was er in de bus uitgebreide informatie over de te bezoeken plaatsen. Ruim op tijd arriveerde men in Siegburg. Hier werd het gezelschap getrakteerd op koffie / thee met appelgebak. Tijdens de wandeling naar de markt viel het al op dat deze stad veel van de oude bebouwing tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren had. Het centrum had niet de monumentale uitstraling die wij van vorige excursies gewend waren.

De bekendste bezienswaardigheid van dit plaatsje is de Benedictijner abdij op de Michaelsberg. Deze abdij komt op vrijwel alle gravures en afbeeldingen van Siegburg voor en is beeldbepalend voor de stad. De geschiedenis van Siegburg is nauw verbonden met die van de abdij.

In het jaar 1064 heeft hier de Keulse bisschop Anno II het klooster gesticht. Hij had een van zijn opstandige vazallen met geweld uit diens burcht verdreven en bouwde op dezelfde plaats een klooster. Hij vroeg hiervoor bescherming van de aartsengel Michael en gaf het vervolgens in handen van de Benedictijnen. Rijkelijk voorzien van landerijen en privileges kwam het klooster tot grote rijkdom. Rondom de Siegburg, die al snel de naam Michaelsberg kreeg, floreerde het burgerlijke leven. Veel handelswerklieden vestigden zich hier en op de grote marktplaats deden de kooplui goede zaken.

Tegen het middaguur werd een bezoek gebracht aan het Stadtmuseum o.l.v. een plaatselijke gids. In dit museum komt de rijke historie van het Siegburger aardewerk tot uiting. Siegburg was in de Middeleeuwen een pottenbakkerscentrum dat grote invloed had op de samenstelling en vormgeving van het aardewerk, zoals dat werd gebruikt in bijvoorbeeld het hele gebied dat nu Nederland is.

Via de handelswegen kwamen vanuit Siegburg niet alleen pottenbakkersproducten naar onze streken, maar ze vonden ook hun weg naar o.a. Engeland, Scandinavië en Noord-Afrika.

De pottenbakkerswaren hebben in Siegburg een lange traditie. Vanwege de in de directe omgeving gevonden grote hoeveelheden klei van goede kwaliteit, werd hier al vóór het jaar 1100 menig potje gedraaid. Tot eind 16e eeuw werden hier voortdurend nieuwe hoogwaardige kwaliteitsproducten ontwikkeld. Karakteristiek waren de 'Schnellen'; hoge en slanke kruiken, waaruit bij feestelijke gelegenheden werd gedronken. De drinkbekers en kannen uit Siegburg hebben als kenmerk een standring, die versierd is met vingerafdrukken.

Anderzijds is verbazingwekkend hoe in vroegere tijden vanuit onze omgeving aardewerk werd geëxporteerd naar bijvoorbeeld de regio Siegburg. Het gaat hierbij om Elmpter aardewerk. Dit is handgevormd middeleeuws aardewerk en bestaat voornamelijk uit hardgebakken, grote voorraadpotten, die te dateren zijn rond 1175-1350. De versieringen bestaan uit lijntjes of uit duimindrukken.

Vanuit het stedelijk museum bracht onze gids ons naar de katholieke kerk St. Servatius. De kern van dit bouwwerk is rond 1170 gebouwd in Romeinse stijl. Aan het eind van de dertiende eeuw en aan het begin van de zestiende eeuw zijn gotische delen bijgebouwd.

Na deze twee rondleidingen kon men de stad verkennen en een hapje en een drankje nuttigen. Binnen het gezelschap waren er enkelen die de Michaelsberg beklommen en de Benedictijner abdij bezochten. Van hieruit had men een mooi uitzicht over de stad en zijn omgeving.

Om drie uur ging het vanuit Siegburg naar het

middeleeuwse stadje Blankenberg. Onderweg passeerden wij het plaatsje Uckenrath. Hier vindt de familienaam Ickenroth, naar grote waarschijnlijkheid, zijn oorsprong.

Na zo'n drie kwartier stonden wij voor de toegangspoort van het stadje Blankenberg.

Tijdens de reis was het al behoorlijk gaan regenen en met opgestoken paraplu's begonnen we aan de rondleiding. Nadat de eerste groep in de kerk een kaars had opgestoken, hield het regenen op en konden de paraplu's ingeklapt worden.

'Geschiedenis aan den lijve ondervinden en horen' is het thema van de stadswandeling. Onder leiding van een gids bekeken we het pittoreske dorpje met zijn steegjes en typische vakwerkhuisjes. Momenteel wonen nog geen 200 mensen binnen de stadsmuren. Een stop werd ingelast bij de Catharinakerk die slechts uit één

schip bestaat. Stadt Blankenberg met zijn kasteelruïne en nog overgebleven poorttorens ligt hoog boven de Sieg op een rotsplateau. De 'Parel aan de Sieg' trekt vanwege zijn schilderachtige ligging jaarlijks veel toeristen. In Blankenberg is op tijd begonnen met de restauratie van de cultuurhistorische schatten waardoor de volledige stadsmuur van de nieuwe stad met zijn beide poorttorens veilig behouden is gebleven. De stad Blankenberg met haar acht eeuwen geschiedenis is een van de best bewaarde voorbeelden van een groot kasteelcomplex in het Rijnland uit de bloeitijd van de Middeleeuwen. Vanaf de bastiontoren heeft men een imposant uitzicht over het Siegdal.

Na deze boeiende rondleiding kwam er een einde aan deze excursie en klonken er tevreden geluiden. Het organiserend duo, Henri Smeets en Wiel Luys, kreeg dan ook een hartelijk applaus voor deze leerzame en aantrekkelijke reis.

OPROEP!

Op dit moment wordt door enkele mensen een studie gemaakt van Luiks/Limburgse klokken. Dit betreft onder meer torenuurwerken, hangklokken en staande klokken. Met name klokken uit de omgeving van Roermond en Venlo zijn bijzonder interessant. Het is belangrijk dat we zoveel mogelijk klokken kunnen bekijken zodat op basis van vergelijkend onderzoek conclusies kunnen worden getrokken. Bij voldoende respons volgt naar aanleiding van dit onderzoek een publicatie.

Heeft u een klok die u door een deskundige wil laten bekijken, of weet u iemand die een klok heeft die voor het onderzoek van belang kan zijn, neem dan s.v.p. met ons contact op.

Een en ander wordt **vertrouwelijk** behandeld en zonder toestemming van de eigenaar zullen gegevens en/of conclusies niet openbaar worden gemaakt.

U kunt contact opnemen met: Henri Smeets 0475-502241 of via mail: hj.smeets@gmail.com

Draaksjtaeke
2009

GEDICHT OVER DE KLOKKEN VAN DE ST. LAMBERTUSKERK VAN SWALMEN

Els Janssen - van Avesaath

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden door de Duitse bezetters kerkklokken gevorderd en omgesmolten voor oorlogsdoeleinden. In de kerktoren van Swalmen hingen drie klokken, ook deze werden gevorderd. De oudste klok, de zogenaamde Mariaklok, dateerde uit 1679. Ze woog ongeveer 800 kg, was 83 cm hoog en de doorsnee bedroeg 108 cm. Op de Mariaklok stond de tekst: "Maria hees ick, die leven roep ick, de dooden beloede ick, Christoffel Baron de Schenck, Joannes Boilet me fecit (heeft mij gemaakt) anno 1679". Deze klok werd na de oorlog ongeschonden teruggevonden en teruggebracht naar Swalmen.

De grootste klok werd in 1753 gegoten door Alexius Petit. Ze woog 1000 kg, had een hoogte en doorsnede van 120 cm. Deze klok werd niet meer teruggevonden.

De kleinste klok, ook uit 1753 en eveneens vervaardigd door Alexius Petit werd in 1943 teruggebracht. Nadat de kerktoren was opgeblazen ging deze klok ook de lucht in. Naderhand werd

ze in twee stukken teruggevonden langs de Molenstraat. De stukken werden omgesmolten en gebruikt voor een nieuwe klok die in 1955 gegoten werd door de firma Eijsbouts.

Het ging de Swalmer inwoners aan het hart dat de klokken uit de kerktoren verwijderd werden. Uit een nalatenschap ontvingen wij een schriftje met daarin een gedicht over bovengenoemde klokken. Het Zjwaams dialect werd toen ook al gebruikt als schrijftaal.

Vermoedelijk is mevrouw Paula van Dael de schrijfster, tesamen met het schriftje ontvingen wij van haar een broche gemaakt van zilveren dubbeltjes met de beeldenaar van Koningin Wilhelmina. In de oorlogstijd was het niet geoorloofd openlijk steun te betuigen aan ons koningshuis. Door het dragen van zo'n broche kon men op bedekte wijze toch te kennen geven dat men Oranjegezind was. De broche is inmiddels te bewonderen in het museum van Asselt.

En dan nu het gedicht:

Kleine klok

Maria hees ick
Die leven roep ick
De dooden beloede ick
Christoffel Baron de Schenck
Joannes Boilet me fecit
Anno 1679

Grote klok

Alexius Petit
me fecit
Anno 1753

Det stong op ooz klokken geschreven
Mer wo zin zie helaas noe gebleven
Gedwongen zin zie os gaon verlaoten
Om in den oorlog door ooze vijande te waire ver-
schaote

Zie haajen al langer den twee hongerd jaore
De Swamer miense kome bekaore
En mennige Pestoor dae wairde geïnstalleerd
Haaj bie det geleg auch de klok geprobeerd!

Drie maol per daag loejde zie den Engel des Heren
Om door dit gebed Oos Leve Vrouw te eren
Maakte s'morges os wakker en gaove s'aoes te
verstaon
Det 't tied was veur de kinjer om nao bed toe te gaon.
Op de hoogtie daag van het kirkelijk jaor
Den klinke zie feestelijk en klaor
Zie wieze de geluivige op heur plichten
Steeds hooger heur blikken op God te richten.
En troch de processie door 't veldj en langs straote
Den koste zie 't jubelen neet laote
Den galmde zie 't oet in feestelijke klanken
Om oos Heer op ziene tocht te verheerlijken en
te danken.

Wairde feest gevierd in 't gansche landj
Den brachte de klokken 't os aan 't verstandj
Zie jubelde es de Oranje baum bleujde
En oos hert van Vaderlands leefde gleujde.

De wichter beminde heur bim-bam gebeier
Veural omstreeks Paose van weige de eier
Waat zonge zie blie op dai gelukkige daag
Es men de kleinen veur 't eerst aan de
Communiebank zaag.

En es later in 't laive, het maidje en de jong
Es broedspaar aan 't alter stong
Wooren 't de klokken die 't os verklapte
Det er weer twee in 't huwelijksbeutje stapte.
Es den nao jaoren van gebed en stried
Eine van oos jonges wairde Priester gewied
Heurde men tot wied in den omtrek de feestklok-
ken zingen
Es veur hem mit muziek en brudjes nao 't alter
bringe.

Op 't inj den van ein miense laive
Es 't gebed hem de eeuwige rust kan gaive
Zin 't weer de klokke die mit dreuvige klank
Den afgestorvene te gellije op ziene leste gank.

In 1940 kwaam den oorlog en moste zie zwiegen
Mer ederein dacht es veur vrede kriege
Den zollen de klokken 't mit bliedschap vertolken
Det de vrede hersteld is onger de volken.

't Waas 5 December 1942 en hooger steeg de nood
Sinterklaos kos neet veul rieke al meinde hai 't good
Doe klonken dai morge mit treurige klank
Os klokke toet aafschied waal drie oere lank.

Noe steit oozen toren dao laig en kaal
Mer al is det auch ein groot schandaal
Veur heubbe der nieks aan konnen verangere
Det zie verdwene zin is jao de schuldj van die angere.

Noch ein waik of veer hubben ze op de kirkstoep
gestange
En die naive kwaam, bekeek heur mit ein stil verlange
Veur hoopte nach heimelijk det veur ze koste behaaje
Mer wie 't Driekeuningen medaag trumde wairde
ze opgelaaje.

Veur 't naogelacht zal 't waire opgeschreven
Wo os klokken in 1943 zin gebleven
Veur haope det noe gauw komme vredige tieje
Want gewiejde keugel zolle neet gediejen.

10 Jan. 1943

Noe meinde ich det ich dit versje kos besloete
Mer 't gait op vandaag alle perke te boete
Want auch 't leste klockske waat os waas gebleve
Is modde verdwiene van waige de Busschoppe-
lijke breven.

MARIAKAPEL GELOO, 'O.L.V. HULP IN ALLE NOOD'

'beschrijving van de grote wegkapel, toegewijd aan de H. Maria, gelegen in Geloo te Belfeld'

Jan Coopmans

Locatie

Zoals de naam al zegt, ligt de kapel in Geloo, de noordelijkste buurtschap van Belfeld.

Direct ten westen van de spoorlijn Venlo-Roermond, zuidelijk van het viaduct in de Boxhoverweg, bereikbaar met auto via Rijksweg Noord en Geloër Kapelweg, te voet via de Kapelweg in Geloo.

Het geheel ligt parallel aan de spoorlijn met de deuropening naar het noorden.

Tot voor enkele tientallen jaren lag de kapel nog midden in het open veld, alleen omringd door de spoorbaan en enkele veldwegen. Maar nu is ze geheel ingesloten door een autoweg en industrie.

mentboogvormige deur- en raamopeningen zijn sluitstenen van grijze hardsteen verwerkt.

Aan de buiten-zijkanten staan enkele lichte steunberen tussen de vensters.

De kapel beschikt over 9 houten kerkbanken met ca. 27 zitplaatsen

Beeld met tekst en interieur

Het staande Mariabeeld, met een hoogte van 92 cm., bestaat uit gepolychromeerd houtsnijwerk, ze draagt op haar linkerarm het vrijwel naakte Jezuskind, dat met zijn linkerhand de wereldbol vasthoudt. Maria draagt een rood onderkleed en een blauw bovenkleed.

Rechts draagt zij een scepter en een rozenkrans. Beiden dragen een gouden kroon.

Het geheel is omgeven door een houten, amandelvormige stralenkrans. (mandorla). Binnen deze stralenkrans staat de tekst:

" + O MARIA ONZE LIEVE VROUW HULP IN ALLE NOOD, BID VOOR ONS EN NEEM ONS IN BESCHERMING + "

Het beeld staat op een decoratief gemetseld altaar van 110 cm. hoog, afgedekt met een marmeren blad met een altaarsteen waarin zich relikwieën bevinden uit de oude verwoeste St. Urbanuskerk; daardoor bestaat de mogelijkheid om hier

Materiaal en uitvoering kapel

Het metselwerk is van rode handvorm baksteen, met een rechthoekige plattegrond en een rode plavuizen vloer. De buitenafmetingen zijn: lengte 10.3 m., breedte 4.6 m. en hoogte 5.2 m.

Aan beide zijden is ze voorzien van 5 beglaasde vensters, dit was oorspronkelijk glas in lood.

In de apsis, die 20 cm. hoger ligt, bevinden zich twee kleinere raampjes.

De kapel bezit een zadeldak en is gedekt met blauwe dakpannen, het dak is aan de binnenkant betimmerd met hout.

Boven de deuropening staat op de dakvorst een hardstenen kruis en aan de achterzijde, net voor de apsis een kleine gemetselde klokkenstoel met een luidklokje. In de bovenhoeken van de seg-

de H. Eucharistie te vieren.

Voor het beeld kan men kaarsen opsteken en bloemen plaatsen.

Ook wordt er veel bloemwerk van crematies neergelegd.

Wegens de vele diefstallen van dergelijke beelden in de 70er jaren, werd door het parochiebestuur opdracht gegeven aan dhr. Cleophas uit Venray om een kopie te vervaardigen.

Deze staat nu in de Maria-kapel van de parochiekerk van St. Urbanus te Belfeld.

Hij begon hiermee in maart 1977, maar nog voordat deze kopie klaar was, werd het waardevolle antieke beeld, in de nacht van 5 op 6 juli 1977 uit de kapel gestolen, samen met de daarachter aangebrachte stralenkrans.

Op vrijdag 13 juni 1980 werd het beeld, na anonieme informatie, teruggevonden in de buurt van Thorn, nabij de Belgische grens, echter zonder stralenkrans. Na een opknappbeurt door de polychromeur dhr. Wiel Timmermans, werd het beeld op zaterdag 5 juli 1980 door de buurtschap op een feestelijke wijze teruggeplaatst.

De stralenkrans bleef vermist en werd vernieuwd. Het beeld vertoont enige gelijkenis met het Mariabeeld van Genooi te Venlo en dateert uit de eerste helft van de 17e eeuw, het is dus ongeveer 350 jaar oud. De maker is onbekend.

Tussen 1977 en 1980 stond er een eiken replica van O.L.V. van Krakau in de kapel.

Deze kopie werd in Kevelaer (Dld.) gekocht en staat nu in de parochiekerk.

Historie

De eerste kapel werd vermoedelijk tussen 1650 en 1700 opgericht na de woelige 80-jarige oorlog. De afmetingen waren maar enkele meters. Ze stond op een driesprong van oude veldwegen. Ze werd afgebroken in 1865 ten behoeve van de aanleg van de spoorweg Venlo-Roermond.

De tweede werd gebouwd door Pastoor P.J. Crujsen in 1868, op eigen kosten, omdat de toenmalige burgemeester de vergoeding van f 200,- van het gouvernement, niet ter beschikking wilde stellen aan de kerk voor nieuwbouw. De afmetingen waren ca. 3,5 x 3,5 m.

Deze was gemetseld met bakstenen van groot formaat, het lage dak was gedekt met blauwe handpannen, boven de deur was ook een kleine zandsteen ingemetseld met het jaartal 16 . ., dit was

waarschijnlijk de gevelsteen van de voorgaande kapel.

In 1937 werd alles afgebroken wegens bouwvalligheid, samen met de staties van de Zeven Smarten van Maria, in 1913 geschonken door de heer Frans Janssen te Steyl, zij waren geplaatst rond een ommuurd binnenplaatsje rechts van de kapel, die met de achterzijde naar het spoor stond.

Bij de jaarlijkse processies werd deze kapel ook gebruikt als zgn. 'rustaltaar' tot ca. 1937.

De derde kapel werd gemetseld door aannemer Zeetsen uit Belfeld, naar een tekening van architect Stefan Dings uit Beek, ingezegend op 15 mei 1938 door Pastoor Alfons van de Venne.

Deze werd in de nacht van 8 op 9 april 1943 onherstelbaar verwoest door een bombardement. Het beeld werd lichtbeschadigd teruggevonden en aanvankelijk door buurtgenoten bewaard.

Later werd het overgebracht naar het Steyler Missiehuis.

In eerste instantie werd er een met zink bekleed schuurtje gebouwd, dat ter beschikking was gesteld door dhr. Handrie Stevens van de meubelfabriek.

Toen dit door een voorjaarsstorm in 1946 vernield werd, is er door de Verkennergroep o.l.v. dhr. Lei Jetten een tijdelijke veldkapel gebouwd.

Na de 2e Wereldoorlog werd de vierde en huidige kapel, in de zomer van 1946 gebouwd, ingezegend op 8 september 1946 op de feestdag van Maria Geboorte, door Pastoor Van de Venne, die ziekelijk was en werd geassisteerd door Pater P. Geurts S.V.D.

De elektrische verlichting is later geschonken door dhr. Sjraar van den Munckhof, tuinder uit Geloo.

Bij de bouw van het nieuwe spoorwegviaduct in 2001, heeft men een grote betonnen paal voor de fundering hiervan, dwars door de resten van het oude kapelletje uit de 17e eeuw geheid.

De kapel is eigendom van het Kerkbestuur van de St. Urbanusparochie te Belfeld.

Devotie

Dagelijks wordt de kapel nog druk bezocht om een kaarsje op te steken, om te bidden voor een

bepaalde intentie of om bloemen te brengen.
Tot in de 70er jaren van de vorige eeuw werd er na een overlijden in de buurtschap Geloë door de naaste burens (naobere) en de familie 's avonds de rozenkrans gebeden.

Onderhoud

Het algemeen onderhoud aan gebouw en plantsoen en de kaarsenvoorziening wordt gedaan door een vrijwilligersgroep onder coördinatie van dhr. Har Lemmen.

Het schoonmaakwerk wordt gedaan door mevr. Gonnie Olders-Schreurs.

Voor de watervoorziening ligt er aan de achterzijde een waterput.

De kapel wordt dagelijks geopend om 8 uur en gesloten bij zonsondergang door leden van de fam. Dings-Jetten en andere vrijwilligers.

Grammofoonplaat

In 1979 componeerden dhr. Dré Geraeds en dhr. Piet van Bree een nostalgisch lied over het 'Kapelke van Geloë', dit werd in 1980 uitgebracht op een singlegrammofoonplaat, gezongen door het mannenkoor 'De Mal-Maas-zengers' uit Belfeld, met solozang van dhr. Lei Driessen.

't Kapelke van Geloë

*Refrein: In Geloë, in Geloë sijteit ein Kapelke,
det huürt beej Belvend wie de Maas.*

*Mei den gaon ich nag èns gaer nao det kapelke
en doon den blumkes beej 't beeldje in de vaas.*

*Den kniel ich neer en den dink ich beej mich zelf:
Waaröm det jachte? Waaröm det jage?*

*En den besef ich: auch al had ich maar de helf,
den had ich toch nag niks te klage!*

*Daaröm wil ich mèt mien kinger aan de hank
dao mei èns kômme en zegge: Auch bedank!*

Couplet 1.

't Waas al dök ein toevluchtsoord

veur wae 't mei get duuster woord.

't Is 'n plek òm altiëd waer te komme.

Wie of wat, det kèn dao gaar niks bômme.

't Is 'n rôspunt òm dich te bezinne,

't Is 'n sjtartpunt òm opniej waer te beginne.

Couplet 2.

't Lik in Belvend aan 't spaor,

dao loup ich binne zonger ein bezjwaor.

't Is 'n plek woë idderein geliëk is

en gèn versjil miër tösse erm en riëk is.

Dao kèn se dienen accu beej gaon laaje,

*dao op die plek, die plek woë'ch altiëd van zal
haaje.*

Teks en meziek: Piet van Bree / Dré Geraeds

Replica's beeld

Vanaf 1990 worden er -in kleine oplages- replica-beeldjes van kunsthars gemaakt in kleur, 23 cm hoog, de opbrengst is bestemd voor het onderhoud van de kapel.

Deze zijn regelmatig te koop bij de voormalige Pastorie in Belfeld.

Bronnen

boek "Geschiedenis van de St. Urbanusparochie te Belfeld" 1971, door Th.W.J. Driessen, pastoor te Well (Lb.), Bedevaartplaatsen in Nederland, part 3, onder redactie van Peter J. Magry, mondelinge informatie in 2008 verkregen van Mevr. A. Dings-Jetten, aan de Mergelstraat.

SCHENKINGEN

Els Janssen-van Avesaath

- CD-ROM Smaberskaarten; dhr. P. v. Dael
- Collectie geschiedenisboeken; dhr. H. Geraeds
- Collectie bidprentjes; dhr. P. van Buggenum
- Ansichtkaart Restaurant Huize 't Veld
- Collectie prentjes uit het Rijke Roomse Leven
- 1 kadastrale tekening Levro-Schuttenkamp en uitnodigingskaart voor muziekuutvoering; afkomstig van de familie Giliam Vallen, voormalig rentmeester op Hillenraad

- 1 missaal met lederen koft gedateerd 1817 met metalen (zilveren?) sluiting
- De geboorte van Limburg - auteur L.J.M. Nouwen; dhr. P. Cox

Dank aan anonieme gevers voor foto's en divers materiaal dat wij soms tot onze verrassing in de brievenbus aantreffen.